

1.1. Ред за съставяне на държавния бюджет. Структура на държавния бюджет.

Държавният бюджет е план, който съгласно Закона за устройството на държавния бюджет най-общо се разделя на:

А. Републикански бюджет, в.ч.: Централен бюджет; бюджет на Народното събрание; бюджет на Президентството; бюджет на Министерския съвет; бюджет на функционални министерства и ведомства; бюджет на Конституционния съд; бюджет на областните администрации;

Б. Бюджет на Съдебната власт, в т.ч.: бюджет на Висшия съдебен съвет; бюджетни сметки на съдебните органи.

Извън тази структура съгласно Закона за устройството на държавния бюджет остават местните бюджети (на общините и кметствата): **Народно събрание** - участва в бюджетната технология като висш законодателен орган, който има властта да определи и да разреши всички разходи, приходи и заеми на държавата; **Министерски съвет** - в качеството си на главен изпълнителен орган взема решения относно основните бюджетни параметри: приходи, разходи, бюджетно салдо (дефицит) и неговото финансиране. Правителството организира изпълнението на републиканския бюджет чрез Министерство на финансите.

При съставяне на бюджета - разглежда проекта на държавния бюджет и внася евентуални промени в него; - внася проекта на държавния бюджет в Народното събрание не по-късно от два месеца преди началото на бюджетната година. **При изпълнение на бюджета**: - организира изпълнението на републиканския бюджет чрез Министерство на финансите и първостепенните разпоредители с бюджетни кредити. **При отчитане на бюджета**: Министерският съвет разглежда годишния отчет за изпълнение на държавния бюджет и го внася в Народното събрание за

Отраслови функционални министерства и централни ведомства - те са отговорни за планирането, отчета и контрола на собствените си бюджети, които най-общо се състоят от субсидия от републиканския бюджет и собствени приходи.

Сметната палата е независим от правителството контролен орган, който извършва одит съгласно одиторските стандарти, осъществява контрол върху изпълнението на държавния бюджет съгласно Закона за сметната палата, заверява отчетите за касово изпълнение на бюджета на първостепенните Агенция **Държавен вътрешен финансов контрол** извършва проверки за правилното прилагане на системите за финансово управление.

1.2. Структура на републиканския бюджет.

Разгледан в структурен аспект, републиканският бюджет най-общо се състои от три основни компонента: приходи, разходи и финансиране. Приходната част на републиканския бюджет е представена от два основни типа приходи:

Данъчни приходи - данък върху доходите на физическите лица; корпоративен данък; данък върху дивидентите и доходите; имуществен данък; данък застрахователните и презастрахователните премии; данък върху добавената стойност; акцизи; мита и митнически такси; приходи и доходи от собственост; други.

Неданъчни приходи - държавни такси; съдебни такси; общински такси; приходи от продажба на държавно и общинско имущество; приходи от концесии; помощи; трансфери; субсидии; получени временни безплатни заеми.

Разделяне на приходите в три основни групи: разпределяеми приходи по републиканския бюджет; преотстъпени приходи; неразпределяеми приходи.

Разпределяеми са приходите, които постъпват в приход на един бюджет, но се отнасят за два или повече бюджета (например, местен и републикански бюджет), като се разпределят в дадено съотношение, определено ежегодно в Закона за държавния бюджет. По правило разпределението на приходите се извършва от банките - администратори. **Преотстъпени са приходите**, които по своя характер са приходи на републиканския бюджет, но с цел регулиране на отделни бюджети или стимулиране на предприятия от реалния сектор им се преотстъпват изцяло или частично. **Неразпределяеми са приходите**, които не подлежат на разпределение между отделни бюджети и постъпват изцяло в полза на бюджета, който ги е събрал.

Разходите по републиканския бюджет са систематизирани в 9 основни групи общо-държавни дейности: общодържавни служби; отбрана и сигурност; образование; здравеопазване; социално осигуряване и подпомагане; жилищно строителство, благоустрояване и опазване на околната среда; почивно дело, култура и религиозна дейност; икономически дейности и услуги; други разходи. Бюджетното салдо представлява разлика между бюджетните приходи и бюджетните разходи и може да бъде бюджетен излишък или бюджетен дефицит. Бюджетният излишък, известен още като преходен остатък, се включва в приходната част на бюджета, планирана за следващата година.

1.3. Отчитане на касовото изпълнение на републиканския бюджет в банцит

Касовото изпълнение и отчитане на републиканския бюджет, разглеждан като система от парични потоци се осъществява в Министерство на финансите и първостепенните разпоредители с бюджетни кредити, администриращи приходи по републиканския бюджет; в банковата система на две нива: на ниво търговски банки в отделните населени места, събиращи приходи по републиканския бюджет и на ниво БНБ, разглеждана като основна каса на държавата, в която се акумулират в т.н. "единна сметка" всички приходи по републиканския бюджет и възстановените разходи. Приходите по републиканския бюджет постъпват в търговските банки-администратори на бюджета по следните начини: безкасово чрез представяне на бюджетни платежни нареждания от предприятията - данъкоплатци; в брой в касата на банката или чрез касовите служби на съответните данъчни подразделения; чрез преводни операции въз основа на получени електронни съобщения от други търговски банки; чрез преводни операции за приходи по бюджета, предоставени под формата на субсидии или временни безплатни заеми. Общините се включват в системата чрез предоставянето на субсидии чрез електронната система СЕБРА. Системата на единната сметка функционира по следния начин: От държавните органи, организирани да събират приходи от бюджета след получаване на плащане от данъкоплатци и други задължени лица, събраните средства се интегрират в единен финансов център - БНБ. За целта всички разпоредители включени в единната сметка откриват в обслужващите ги търговските банки две банкови сметки:

Транзитна сметка - Чрез транзитните сметки се събират приходите на бюджетните предприятия, включени в системата на единната сметка и възстановени разходи на централния бюджет, като се използват само за плащания към единната сметка. Когато салдото по тази сметка надхвърли 1000 лв, събраните суми по транзитната сметка се превеждат в БНБ.

Сметка за наличности. От тази сметка разпоредителите теглят пари в брой и могат да превеждат суми за покупка на валута. За целта исканата сума се заявява по общия ред чрез системата СЕБРА за получаване на нужното одобрение, едва след което се превежда по сметката за наличности.